

PERSPECTIVE ALE REFORMEI SECTORULUI DE SECURITATE

I. REDEFINIREA CONCEPTULUI DE SECURITATE NAȚIONALĂ

Asigurarea securității naționale a României reprezintă un proces continuu și complex, extins asupra unui spectru larg de domenii, relații și interdependențe, destinat promovării intereselor și obiectivelor de securitate ale statului, societății și cetățeanului.

Reforma sectorului de securitate presupune abordarea integrată a unor procese și instituții diverse, cu logici de dezvoltare și sisteme de interacțiuni diferite: planificarea forțelor având ca rezultat o componentă de disuadare și răspuns la o gamă diversă de riscuri și amenințări; dezvoltarea componentei diplomației și politicilor de imagine; sectorul politic, la interacțiunea dintre autoritate, legitimitate și proceduri de guvernare; sectorul economic, înglobând comerțul, producția și sistemele financiare; sectorul societății, ca formă a identității colective; sectorul de mediu, ca relație dintre activitatea umană și mediul înconjurător etc.

Demararea reformei sectorului de securitate s-a realizat în condițiile unei duble dinamici la nivel intern: procesul de democratizare politică și tranziția la principiile și mecanismele economiei de piață. Astfel, democratizarea politică a permis conturarea unui sistem de securitate dual, în cadrul căruia Președintele trasează principalele direcții de acțiune, iar Guvernul are un rol de dezvoltare și implementare a politicilor sectoriale propriu-zise.

Dislocarea forțelor armate în operații multinaționale, transformarea conceptelor clasice de apărare în politici expediționare și lărgirea rolului și misiunilor Armatei României au contribuit în cadrul strategiilor naționale în domeniul securității la conturarea treptată a unui nou profil strategic al României. Din această perspectivă, transformarea politicilor de apărare este fundamentală: de la o abordare axată pe asigurarea securității proprii și protecția teritoriului național, s-a trecut într-o primă etapă la asumarea unui rol important în securitatea sud-estului Europei, iar în prezent la articularea unor politici coerente la nivel multiregional, înglobând componente de reconstrucție și stabilizare în zone îndepărtate de continentul european, precum Asia Centrală și Orientul Mijlociu.

Controlul parlamentar, precum și alocarea eficientă a resurselor au condus la creșterea transparenței în domeniul reformei sectorului de securitate și la realizarea unor obiective prioritare pe fiecare segment în parte, de la restructurarea și modernizarea forțelor de securitate în ansamblul lor și până la implementarea procedurilor statului de drept, reforma administrației publice, combaterea corupției, a migrației ilegale sau diminuarea unor fenomene de marginalizare sau accentuare a decalajelor sociale.

Restructurarea instituțiilor din sectorul de securitate s-a realizat în condițiile tranziției economice, care a determinat necesitatea dezvoltării unui sistem eficient de management al resurselor financiare pentru susținerea coerentă și continuă a efortului de reformă. În acest sens lărgirea conceptuală a domeniului corespunde unor noi cerințe în plan intern care să conducă la adaptarea sectorului de securitate la un nou context strategic. Aceasta include atât reforma structurilor sectorului public, cât și definirea misiunilor și obiectivelor fiecărei instituții și corelarea lor într-un sistem unitar, flexibil și interoperabil cu structurile similare din statele membre NATO și UE. De asemenea, creșterea calității educației și definirea unei comunități de securitate în cadrul societății civile reprezintă obiective prioritare în ansamblul procesului de conturare a unei noi relații stat – societate – cetățean, cu o relevanță fundamentală pentru apărarea și promovarea intereselor naționale ale României.

Pe de altă parte, reforma sectorului de securitate a debutat în absența unor garanții de securitate formale, dar a beneficiat de continuitate internă și de asistență externă, în principal din partea statelor membre NATO. Dezvoltarea societății globale, creșterea impactului comunicațiilor și al schimbului de informații în politicile internaționale, și mai ales definirea unor noi parametri de evoluție și a unor noi tipuri de actori internaționali reprezintă simultan oportunități și riscuri la adresa securității naționale a României. Într-o lume a interdependențelor globale, a multiplicării acțiunilor unor actori nonstatali pe scena internațională, securitatea unui țări nu poate fi definită în parametri exclusiv naționali, ci depinde în mod fundamental de asigurarea stabilității pe plan regional și global.

Securitatea României ca stat european nu poate fi definită și promovată decât în interiorul NATO și UE și în funcție de politicile specifice ale celor două organizații, iar această premisă a fost și este aplicată înainte de obținerea calității de membru cu drepturi depline al celor două organizații. De asemenea, rolul României în plan global este circumscris noului statut de membru NATO, precum și unor angajamente și politici stabilite prin parteneriatele dezvoltate cu alte state, definind modalități comune de acțiune și promovare a unor interese de securitate mutual împărtășite. Nu în ultimul rând, activarea și dezvoltarea unor formate subregionale de cooperare în domeniul politic, diplomatic, militar sau economic, dezvoltarea unor proiecte transfrontaliere permit susținerea politicilor naționale într-un cadru conjugat de acțiune. Astfel, securitatea națională a României se definește la intersecția dintre supranaționalitate, multinaționalitate și regionalitate, în aceeași măsură în care reprezintă o sumă a aspectelor și proceselor interne statului și societății românești.

Toate aceste elemente nu fac parte dintr-un proces conjunctural, substanța acestuia fiind dată de necesitatea adaptării periodice la un complex de cerințe, valori și necesități naționale și internaționale. De aceea, procesul nu va fi încheiat o dată cu integrarea României în NATO și UE, ci va continua la alți parametri în interiorul acestor organizații.

Adaptarea în sine este continuă, proiecția Cartei albe a securității și apărării naționale cuprinzând o perspectivă temporală limitată a unui proces de amploare. Reforma sectorului de securitate vizează modernizarea și adaptarea mecanismelor și sistemelor de relații intrastatale la noile realități interne, continentale și globale, pe baza experienței democratice dobândite în ultimii ani.

În acest sens, flexibilitatea abordărilor și capacitatea instituțiilor de a depăși propriile inerții de sistem sunt elemente fundamentale ale procesului de planificare a securității naționale.

II. ADAPTĂRI CONCEPTUALE ȘI INSTITUȚIONALE

Reforma Armatei României a depășit perioada tatonărilor inițiale, conducând la definirea unui spectru de misiuni și capacități, configurat pe calitatea de membru al Alianței Nord-Atlantice. Acestea permit lărgirea gamei de obiective și procese, pentru a include pregătirea forțelor pentru participarea la apărarea colectivă, îmbunătățirea capacităților pentru întreaga gamă de operațiuni de management al crizelor și a celor pentru operații multinaționale de combatere a terorismului.

În 2002, pentru prima oară, forțele Armatei României au fost implicate într-o operație de luptă, prin participarea la *Enduring Freedom* în Afganistan. Ele vor trebui să fie pregătite și antrenate pentru a putea participa în viitorul previzibil la o gamă variată de operații aliate, coaliții ale voinței și la forme tot mai complexe de implicare militară internațională, cum ar fi lupta împotriva terorismului. Simultan, rolul lor în mediere, asistență de securitate și diplomație a crescut semnificativ, ca o consecință directă a transformării treptate a României în contributor la securitatea regională și globală. Aceste schimbări se reflectă în revizuirea strategică a misiunilor și structurilor armatei, care va constitui un proces de amploare destinat profesionalizării complete a forțelor.

Politica externă a fost marcată de dezvoltarea unor parteneriate și procese regionale de anvergură, în contextul afirmării rolului activ al României în plan continental, substanțiat prin asumarea președinției OSCE și a rolului de *leading nation* în cadrul inițiativelor sud-est europene ale NATO. Introducerea în plan intern a acquis-ului comunitar, relațiile cu românii din afara granițelor, demersurile de promovare a imaginii României în plan extern au beneficiat de constituirea unor instituții specializate, care sprijină în mod direct eforturile politicii externe a Guvernului. Reforma diplomației românești a inclus o mai bună coordonare politică între instituțiile angrenate în asigurarea securității naționale, precum și introducerea unor concepte noi, precum diplomația parlamentară sau diplomația publică.

Forțele de securitate internă au traversat o perioadă de transformări profunde destinate prevenirii și contracarării vulnerabilităților interne, în contextul accentuării riscurilor transnaționale la adresa securității României. Printre obiectivele prioritare, combaterea criminalității organizate, a traficului ilegal de persoane, droguri, armament sau materiale sensibile se înscriu în politica de securizare a granițelor, care vor deveni practic în viitorul apropiat frontierele Europei democratice și unite. În acest domeniu a crescut importanța

activității serviciilor de informații și a cooperării lor cu structuri similare din statele membre NATO. Constituirea Sistemului național de prevenire și combatere a terorismului constituie un prim demers de gestionare integrată a unor riscuri neconvenționale care afectează securitatea unor regiuni de tranzit, precum sud-estul Europei și Marea Neagră.

Demararea unor reforme de substanță în domeniul justiției, sănătății, protecției mediului, amenajării teritoriului, dezvoltării infrastructurii, politicilor economice, monetare și financiare răspunde atât obiectivului asigurării prosperității și securității individuale, cât și celui de maximizare a resurselor și capacităților statului de a-și promova propriile valori și interese.

Adaptarea sectorului de securitate la revoluția globală în domeniul informațiilor și comunicațiilor va conduce la crearea unei noi culturi organizaționale, precum și la definirea unor noi capacități pentru forțele de securitate în contextul creșterii complexității riscurilor și amenințărilor din mediul global. În acest sens, România va utiliza principiul parteneriatului public-privat în sfera securității naționale, mecanismele interne fiind capabile de a dezvolta procedurile democratice de control și evaluare a unor astfel de demersuri.

Pe termen mediu și lung, cea mai importantă resursă în asigurarea securității și prosperității României este cea umană. Noul concept de securitate națională a României acordă o prioritate fundamentală definirii și substanțierii parteneriatului cetățean – societate civilă – stat. Acest parteneriat dobândește o importanță deosebită în perioadele de tranziție economică și politică, prin faptul că determină echilibrarea intereselor și perspectivelor diverse asupra securității și oferă alternative de dezvoltare și susținere a obiectivelor statului și societății românești.

Esența planificării securității este asigurarea coeziunii și logicii interne a unor astfel de transformări în cadrul unui sistem care să permită continuitatea politicilor macro și adaptarea la nivel micro la cerințele interne și internaționale.

Carta albă a securității și apărării naționale asigură coordonarea între politică și politici, obiective și planuri, strategii și resurse și creează o viziune de ansamblu asupra reformei interne cu realizările și nerealizările sale. Această viziune este destinată dezvoltării capacității României de a-și consolida regimul politic democratic și mecanismele economiei de piață în plan intern, precum și de a acționa pe plan regional și global pentru promovarea intereselor proprii și a celor ale aliaților săi.

